

UDK811.163.4'373.2(497.16)

Preliminarno saopštenje

Гојко Митров КИЛИБАРДА*

ИЗ ОНОМАСТИКЕ ВИЛУСА И ГРАХОВА

У овоме прилогу даје се попис презимена и породичних надимака Вилуса и Грахова. Грађу је Гојко Митров Килибарда биљежио 70-их и 80-их година двадесетог вијека, а публикује се као вриједан прилог црногорској ономастици.

Кључне ријечи: *ономастика, презиме, породични надимак, Вилуси, Грахово*

* Гојко Митров Килибарда рођен је 1933. године у Бањанима. Школовао се у Никшићу и Скопљу. Дипломирао је на Филозофском факултету – група историја књижевности. Његов дугогодишњи друштвени ангажман и васпитно-образовни рад потврђени су бројним признањима и наградама у СР Црној Гори. Посебно је значајно што је био члан Одбора за етнологију ЦАНУ. Од 1974. до 1979. један је од Академијиних сарадника на пројекту „Топономастички рјечник Црне Горе“ (сакупља топониме Бањана). У међувремену је Гојко Митров Килибарда предао Академији 2430 листића с топонимима територије никшићке општине. На Првој југословенској ономастичкој конференцији (Тиват, 1975) у присуству најзначајнијих ономастичара и лингвиста ондашње Југославије излагао на тему: „О постанку неких топонима у Бањанима“. Познато је и више других Килибардиних радова из ономастике, етнологије или културологије, а они су, поред осталог, послужили Јовану К. Копривици за израду рјечника Бањана, Грахова и Опутних Рудина.

Уређивао је или био сарадник више часописа. За дугогодишњи рад Гојко Килибарда добио је бројна признања и награде: Медаљу рада, Орден рада са златним вијенцем, Орден рада за војне заслуге са сребрним зрацима и награду Никшића „18. септембар“. Награду „Октоих“ Гојко М. Килибарда добио је 1975. године „за изузетне резултате које је остварио, за креативан и примјерен дугогодишњи рад у васпитно-образовној пракси“.

Гојко Митров Килибарда умро је у Никшићу 1990. Иза себе је оставио кћерку Соњу (удата Даниловић) и синове Митра и Зорана.

Грађа коју публикујемо заоставштина је Гојка Митрова Килибарде. Нажалост, ни након више од четири деценије установа која је организовала биљежење топонима по цијелој Црној Гори те материјале није публиковала. Цијенећи вриједност ове грађе и потребу да црногорска ономастика такве лексичке драгуље не смије занемаривати и према њима се неодговорно односити – на нашу је молбу Килибардина кћерка Соња Даниловић уступила заоставштину на објављивање. На томе јој уредништво часописа искрено захваљује!

1. ПРЕЗИМЕНА И ПОРОДИЧНИ НАДИМЦИ НА ВИЛУСИМА

Булајић – презиме. Н. Б.: по предању, Булајићи су од неког Вујачића који је привјенчао булу, па се као булини потомци тако зову. Послије неке похаре у Херцеговини, негдје у XVII в., једна була, дјевојка је сама побјегла за овог хајдука који јој је кућу разрушио и зулум учинио, па није имала куд да остаје сама. (Ово сам на више мјеста чуо да причају.)

Вујачић – породично име у Грахову и Вилусима. Има их и у Ријечанима и у Загори. Ово је презиме дошло по Вујачи, удови која је подигла четири сина, а родом је била с Чева. Легенду је забиљежио још у XIX в. војвода Анто Даковић, а „Мемоаре“ му је објавио Јован Ивовић, 1954. у Никшићу.

Вујичић – презиме на Доловима Вујичића код Вилуса. Вујичићи су од неког Вујице. Нијесу бројни, али су чувени по јунаштву и погибијама у свим ратовима, посебно у II свј. рату.

Вучетић – породично име на Вилусима. Вучетићи су од Вучете.

Даковић – породично име.

Н. Б.: Даковићи живе у Грахову, Броћанцу вилушком, на Вилусима, у Ријечанима и Никшићу, а има их и у другим мјестима. Сви су од Дака Сладојева Вујачића, по коме су и добили пор. име. Имали су војводе Јакова и Анта и чувенога политичара („црнорукца“) Марка, погинулог априла 1941. год. у Атини.

Породични надимци:

Вуковићи (: Ковачевићи) – пор. надимак, по Вуку.

Ибрићине (: Булајићи) – пор. примјенак. Ибричина је аугментатив од „ибрик“. Да ли је по томе дошао овај назив?

Илић (: Булајић : Пашајлић) – још ужи огранак Булајића, од Пашајлића. Узет по Илији од кога потичу. Живе на Вилусима.

Јездовићи (: Ковачевићи) – пор. надимак, по Језду. Сада више нема имена Јездо.

Лаву́рције (: Ковачевићи) – пор. надимак.

Лало́ши (: Вујачићи) – породични надимак.

Милошевићи (: Ковачевићи) – један огранак великог братства Ковачевића, по Милошу од кога воде поријекло, има овај огранак надимак.

Млаћенице (: Ковачевићи) – породични примјенак за ужи огранак Ковачевића на Савином Брду, који су још и Јанковићи, а неки и Мргудовићи. Млаћеница је обрано млијeko из кога је метењем у стапу извађена масноћа (масло).

Паша́јлић (: Булајић) – један од надимака у великом братству Булајића. Живе на Вилусима. Надимак је дошао по ријечи „паша“ или „пашајлија“, што означава добра и чувена човјека.

Пејовићи (: Ковачевићи) – примјенак братства, по Пеју од кога су. Спила.

Пе́ришићи (: Ковачевићи) – пор. надимак, по Периши.

Поповићи (: Булајићи) – огранак Булајића из поповске куће. Ова је кућа дала доста попова, а међу њима и чувенога попа Стевана који је био лични јунак и на Вучјем Долу је био рањен.

Пр́ндићи (: Булајићи) – надимак једних Булајића, родом из Загоре. Могуће да је овај назив изведен од надимка Прндо или Прнда. Предање нијесам забиљежио, а има га засигурно.

Пр́цати (: Ковачевићи) – пор. надимак.

Са́јке (: Булајићи) – огранак породице Булајић. Овај надимак је дошао по томе што су преци ових садашњих били врло мудри људи и знали су као сајке да окрећу у причи. Од њих има из једне куће по два доктора наука (Жаро и Бањо).

Ста́нић (: Булајић) – огранак Булајића. Овај је огранак изведен од лич. имена Ста́на (не од Ста́на), јер од Ста́не би били Ста́нићи (с другим акцентом). Живе на Вилусима.

Тодоровић (: Пашајлић, Булајић) – ужи огранак булајићких Пашајлића. Дошао је овај надимак по Тодору, од кога воде поријекло. Живе на Вилусима.

Цораци (: Булајић) – породични примјенак једном огранку Булајића у Загори. Не знам одакле је дошао овај назив, а, изгледа, да су га могли Турци оставити (?). Цора = бабетина, груба изгледа...

Шаиновићи (: Ковачевићи) – породични надимак.

ПРЕЗИМЕНА У ГРАХОВУ

Андријашевић – презиме у Грахову. Они су старином из Дробњака, а род су с Гојковићима, Јауковићима, Дробњаковићима и др. Андријашевићи су од Андрије. Слава им је Ђурђевдан (6. мај).

Антуновић – презиме у Нудолу.

Н. Б.: Има само једна кућа Антуновића у Нудолу. Назив је од личног имена Антун, које овдје није распрострањено. Они су досељеници, али нијесам дознао одакле.

Ацивуковић – презиме у Грахову (једна кућа).

Н. Б.: Ацивуковићи су Херцеговци. Неки њихов предак је посјетио Исусов гроб у Јерусалиму, па је добио звање хације и по томе су Вуковићи, његови потомци прозвани ((х)аци-Вуковић – Ацивуковић).

Баљоч – презиме у Грахову. Бакочи су из Боке. Тврде да су стара породица и да су масовно ишли у бој на Косово 1389. године. Има их и у Бањанима. Род су им Бакочевећи у Србији.

Банићевић – презиме у Јабуковцу код Грахова.

Н. Б.: Банићевићи су из Цуца, а презиме је изведено од ријечи бан (деминутив „банић“), који је био мали. Они су потомци Бајкови, а живе на много мјеста у Југославији, па и у Америци.

Биговић – презиме у Пиштетима код Грахова.

Биговићи су из Цуца, а држе да су од Бига, по коме су се и прозвали.

Благојевић – презиме на Граховцу.

Н. Б.: Има само једно домаћинство, а доселили су из Кривошија. Иначе, Благојевића има у Пиви одакле су се раселили.

Борис – презиме у Грахову.

Н. Б.: Симо Борис је Украјинац, а овамо је добјежао послје Октобарске револуције 1918. год. и ту се задржао.

Бѣшковић – презиме у Крњој Јели у Грахову.

Н. Б.: Бошковићи су сви од Бошка, досељеника из Градине цуцке, те имају примјенак „Градињани“. (Саопштио: А. Бошковић, стар 58 год.)

Бѣбања – презиме у Грахову.

Бѣлајић – презиме у Нудолу. Овдје су доселили с Вилуса, а презиме је изведено од ријечи була, јер им се предак оженио булом и од ње су. Род су им Вујачићи и Даковићи.

Бѣлајић – презиме у Грахову (Долови Дрошкорички). Булајићи су, по предању, од неке буле која је побјегла и удала се за неког Вујачића. Ово сам предање чуо од Марка Вујачића, а и још од неких људи, па и од Булајића.

Бѣлатовић – презиме у Горњем Пољу код Грахова.

Ови су Булатовићи добили назив по Булату, а раселили су се из Мораче и Роваца и данас су једна од најбројнијих црног. породица.

Видовић – презиме у Поткрају крај Грахова. Видовићи су из Боке. Очигледно су прозвани по неком Виду.

Вујачић – презиме у Грахову. Један огранак се назива „Плавке“, а није сам докучио откуда је то. Вујачићи – „Плавке“ су из Дрошкоричких Долова код Грахова.

Вујичић – презиме на Граховцу. Вујичићи су добили назив по Вујици. Има их на Доловима гдје им је матица.

Вујичић – презиме у Заслапу. Поријеклом с Долова.

Вујичић – презиме у Нудолу.

Вучетић – презиме на Граховцу. Сви су Вучетићи од неког Вучете, а род су им Булајићи, Даковићи и Вујачићи. Има их на Вилусима, на Нудолу и Заслапу.

Вучетић – презиме у Заслапу. По легенди они су од досељеника из Куча, а овамо их је примио неки паша и дао им да селе на пустиловинама граховским.

Вучетић – презиме у Нудолу.

Н. Б.: По легенди, сви су Вучетићи од оног Вујачиног сина који је с Клобука сишао у Нудо и ту се опио, па заспао и мало је за дана прешао за разлику од остале браће, па му рекла браћа: „Куд си се вуко, кад си се довуко!“.

Вучковић – презиме у Закурљају крај Грахова. Вучковићи су од Вучка, који је овдје добјежао из Боке.

Вучуровић – презиме у Грахову. Вучуровићи су, по легенди, од Вујачиног сина који је с Клобука успио да за дана обиђе само Нудо, гдје су га напили па заспао, па га прозвали Вучур („Што си се вуко кад си се тако мало одвуко и једва довуко!“).

Гајовић – презиме у Тоспудама. Од Гаја.

Глушчевић – презиме у Нудолу.

Н. Б.: Глушчевићи су однекуд из пљеваљског краја. Неки далеки предак је убио Турчина око неке пушке, па овамо добјегао.

Гобавић – презиме у Нудолу. Вјероватно је неки њихов предак (родоначелник) био гобав, па је отуда ово презиме.

Дабовић – презиме у Нудолу. Постоји надимак Дабо, па је ово презиме, вјероватно, од њега и изведено.

Даковић – презиме у Грахову.

Н. Б.: Даковићи су од Вујачића, а сви су од Дака Сладојева.

Денда – презиме у Г. Пољу код Грахова.

Деретић – презиме у Горњем Пољу код Грахова.

Деретићи су овдје доселили из Кривошија.

Драшковић – презиме у Тоспудама. Од Драшка.

Ђедовић – презиме у Нудолу. И Ђедовићи су, као и сви остали доселили у Нудо тек после 1858. године, тј. након разграничења које је услиједило после Граховачке битке.

Ђедовић – презиме у Присојима крај Грахова. Ђедовићи су овдје доселили из Дида, па их зову и „Дидићи“.

Ђрбез – презиме у Грахову (Челина и др. мјеста). Ђрбези су из Херцеговине.

Живковић – презиме у Орозовим Прлима у Грахову. Живковићи су од Живка. То је доста распрострањено мушко име.

Жмукић – презиме у Ђурковом Долу у Грахову.

Нијесам забиљежио никакво предање, нити тумачење постанка овог презимена. Држим да је дошло по личном надимку некога далекога претка – Жмуко (?).

Звицер – презиме у Тоспудама. Ердељановић је навео низ предања о прецима Звицера, али ниједно не објашњава поријекло презимена већ их доводи у везу с другим породицама.

Звицер је дошао од ријечи „сватар“, „часник“, онај што је био у пратњи неке личности, тјелесна гарда (?).

Їлић – презиме у Грахову (Пјаца).

Н. Б.: Илићи су из Кривошија. Они су од Илије.

Јовановић – презиме у Нудолу. Јовановићи су од Јована. Ово име је врло распрострањено, а има и Јовановића на много мјеста.

Јовичић – презиме у Заслапу. Они су од неког Јовице, а кад су овдје доселили не знам.

Јуришевић – презиме у Грахову. Јуришевићи су у Грахово доселили из Бијелог Поља.

Килибарде (једна кућа) – презиме у Присојима. Досељеник из Бањана.

Н. Б.: Килибарде су старином с Велестова, а назив је дошао по хелебарди, средњ.

Кнежевић – презиме у Доловима Дрошкоричким (Грахово). Кнежевићи су од кнеза.

Кѡвач – презиме у Грахову. Овдје живе само три породице, а доселиле су из Кривошија.

Ковачевић – презиме у Нудолу. Сви су Ковачевићи у граховском крају старином из Босне.

Ковачевић – презиме на Граховцу.

Н. Б.: Ковачевићи у Грахову су из Босне. Врло су бројна породица. Крсна слава Ђурђевдан (6. маја).

Ковачевић – презиме у Заслапу. О Ковачевићима је на више мјеста писано. За ове је карактеристичан надимак Лендери, а иначе су држали млине.

Кѡјовић – презиме у Горњем Пољу код Грахова.

Н. Б.: Којовићи су из Херцеговине. Вјероватно је ово презиме овако настало од имена Којо.

Кѡкотовић – презиме у Грахову (Пјаца).

Кокотовићи су се доселили из Кривошија. Стара су породица.

Кривѡкапић – презиме у Тоспудама.

Н. Б.: Кривокапићи су Цуце. Врло су стара и бројна породица. Ердељановић наводи предање да је Радослав Вучетин (унук Бајков) био жењен Латинком, па добио од тазбине неку криву капу, по чему је назван „Кривокапа“ па отуда њег. потомству презиме Кривокапић. (Ердељановић „Стара Црна Гора“, стр. 676)

Кујачић – презиме у Нудолу.

Н. Б.: У Нудолу има само једна кућа, а доселили су се из Клобука. Познат је др Никола Кујачић, као и акад. сликар Мирко Кујачић. Кујачићи су стара српска породица, доселили на Клобук у XIV вијеку.

Кóсовић – презиме у Јабукама код Грахова.

Н. Б.: Косовићи су од Коса Вукотића, а има их у Озринићима, Никшићу, Трепчима и др. (саопштио Милош Косовић, стар 58 година).

Лáзовић – презиме у Г. Пољу код Грахова. Они су од неког Лаза.

Лáзовић – презиме у Грахову. Лазовићи су из Кривошија. Добили су пор. име по неком Лазу.

Лáкоњић – презиме у Г. Пољу код Грахова.

Не знам никаквих ближих података о овој породици.

Лубурић – презиме у Грахову. Лубурићи су род с Вујачићима, а има их на више мјеста. Живе у Бари Грах.

Мáрковић – презиме у Павловом Долу код Грахова.

Марковићи су добили презиме по претку Марку и тих има скоро свуда у земљи.

Мáрковић – презиме у Загори код Грахова. Марковићи су из Цуца, а презиме је изведено по родоначелнику Марку.

Мизара (: Ковачевић) – надимак за Ковачевиће у Нудолу. (Сава Ковачевић Мизара се прославио јунаштвом, па је и овај надимак сада популаран и нико се не буну од њих кад их ко тако назове, а прије II свјетског рата није им било право кад их тако зову.)

Мíловић – презиме на Граховцу.

Н. Б.: Миловићи су досељеници с Чева. По предању, добили су назив по родоначелнику Милу. Крсна слава им је Аранђеловдан. Миловића има још у Горњем Пољу, а расељени су по градовима Југославије, па и Балкана, послје II свј. рата.

Мўсић – презиме у Грахову. Мусићи су прозвани по Муси, што је био надимак неке претку.

Мўсовић – презиме у Јабуковцу код Грахова.

Одаловић – презиме у Закурљају. Одаловићи су из Кривошија. Они су из Добре Воде, па су се прво и звали Воденовићи, а поријеклом су од Нуношевића. Испитивао их Накићеновић.

Пèришић – презиме у Заслапу. Има Перишића у Цуцама, па држим да су отуда. Име је изведено од личног имена Периша.

Пèришић – презиме у Тоспудама. Од Перише.

Рáтковић – презиме у Нудолу. Ратковићи су из околине Требиња. Врло су стара породица, а у Нудолу су од друге половине XIX вијека.

Рутешић – презиме у Г. Пољу код Грахова.
Рутешића има на Вилусима и род су с овима.

Самарцић – презиме у Крњој Јели у Грахову.
Н. Б.: Самарцићи су из Кривошија, а по легенди су потомци Павла Орловића и доселили су из Херцеговине испод Орлине.

Шабановић – презиме у Грахову. Живе на Вилусима, а потомци су Ненадића, а не Ненадовића, како неки наводе. Вјероватно је неки предак имао надимак Шабо или Шабан, па је отуда овај пор. назив.

Шакић – презиме у Дрошкоричким Доловима (Грахово).

Шакићи су могли добити породични надимак, па и презиме као трајно и заједничко по шаки (шаци). Ово је, можда, само моја претпоставка.

Gojko Mitrov KILIBARDA

FROM THE ONOMASTICS OF THE VILLAGES VILUSI AND GRAHOVO

This paper gives a list of surnames and family nicknames of Vilusi and Grahovo. The material was recorded by Gojko Mitrov Kilibarda in the 70s and 80s of the twentieth century, and it is published as a valuable contribution to Montenegrin onomastics.

Key words: *onomastics, surname, family nickname, Vilusi, Grahovo*